

ВОЛОДИМИР МОГИЛЮК: НЕСВЯТКОВІ РОЗДУМИ ДО ЮВІЛЕЮ ПОЕТА, або ДІАГНОЗ НАШОЇ КУЛЬТУРИ

Кожен персональний ювілей передбачає невід'ємні складники. Організаційні та фінансові. Не є винятком і віншування письменників Степової Еллади. Щоправда, ювілеїв цього річ густо, тому назву лише іменитих винуватців: Євген Маланюк, Микола Смоленчук, Арсеній Тарковський, Іван Микитенко, а ще Тетяна Андрушко, Володимир Кобзар, Олександр Кердіваренко, Катерина Горчар, Володимир Могилюк... Ніде правди діти: зазвичай вшанування справжнього митця відбувається не за життя, а коли обірветься земна волосінь. Звісно, можна знайти тисячу і одну причину, чому першу переможницю конкурсу ім. В. Гончаренка, лауреатку премії ім. Є. Маланюка, члена НСПУ Тетяну Андрушко, яка відповідально працює на журналістській ниві в районці, було «забуто» колегами з області; чому поважний ювілей Володимира Кобзаря, колишнього очільника обласної організації НСПУ, майстра новели і казки для всіх, громадського діяча і мецената, пройшов непомітно. І як би письменники-спілчани не організовували високий ювілей Олександра Кердіваренка, фінансування виходу книги «Ключі від раю» лягло на вісімдесятилітні ювілярські плечі...

То чи варто дивуватися, що 60-ліття відомого поета, гумориста і тонкого пародиста В. Могилюка сяйне серпневою зіркою в родинному колі – і жодних відлунь на суспільному плесі. Немає коштів. Ото як зібрав «Свято врожаю» (збірка поезій 2006 р.) – і видавнича тиша. Гадаєте, творчий портфель худий? Є ще творчий порох! У кількох числах літературно-художнього альманаху «Вежа» були оприлюднені його «Лицедії степового краю» – оригінально поданий матеріал про діячів театру корифеїв, проілюстрований листівками із авторської колекції, багато з яких раритетні. «Геніальна річ!» – таку оцінку Могилюкові дослідницько-пошуковій роботі, виконаній за порухом серця, дав академік Григорій Клочек. Однак за межі часопису, накладом 400 примірників, ця ексклюзивна річ поступу не отримала. Листівки кольорові – а це додаткові витрати на недешеві видавничі послуги. Немає меценатів.

Збірка лірики Володимира Могилюка чекає своєї черги у столичному видавництві, а її анонси розпорошені на сторінках журналів «Дзвін», «Степ», «Вежа».

Чимало перекладено ювіляром з білоруської та російської мов. Пригадую, як зрадив Владімір Некляєв під час зустрічі на Черкащині на Шевченковім 200-літті, коли я повідомила йому про рукопис перекладів В. Могилюка, де ім'я білоруського сябра стоїть поруч із Янкою Купалою, Якубом Коласом. У художньому смаку Могилюкові не відмовиш. От чи не загубилися його переклади як вияв братньої світоглядної спорідненості в паперових гімалаях владних кабінетів?

А було ж, у перші роки Незалежності, Могилюкові збірки з'являлися регулярно, щорічно, як вердикт медкомісії для хворого. До речі, поет прийшов у літературу з медицини. І, вірний клятві Гіппократа, у часи нашого гордого безгрошів'я, лікував брата-письменника... сміхом, діагностувавши хвороби

літературних творів спочатку земляків, а потім дісталось у хвіст і гриву й маститим та великим.

Тож, була б нова книга – був би привід Володимирові Олександровичу зібрати колег, почитати, погомоніти, порадіти, подарувати плід свого натхнення. А немає книги – ніби й письменника нема...

Що ж, лишається діагностувати наше суспільство, якому література байдужа. Якби читач не знав, хто автор за фахом, він відчув би, наскільки міцно зрісся чоловік зі своєю професією, навіть коли Муза полонить його уяву, здавалося б, цілком і повністю. Звідси – порівняльна діагностика станів людини і природи (бо ж поет сутнісно лишається романтиком!): «Дерев осінніх недокрів'я», «важкі хмарини-породіллі / ось-ось розродяться дощем», «життя – немовби лепрозорій», «Все хворіємо ПЕ-РИ-ФЕ-РІЄ-Ю», «думка ця застрягла, ніби тромб».

Світовідчуття поета – це історична пам'ять, помножена на відповідальність, це дифузія природи, обжитої людською цивілізацією, та філософських імпульсів, щедро приправлених самоіронією. Саме тому про віхи життя він говорить як про емоційний мікс фарсу і величчя, («прожитих днів замурзані обличчя», «пошарпаний папірус» зі сміху і жури), а за медичною термінологією, «невиліковний сподівання вірус / в очікуванні слухної пори». Ліричний герой – мрійливий романтик, вночі він марить польотами, вогнями чумацьких зоряних возів й іронізує над цією невиліковністю: «слабенькі ліки – гасла істеричні». Самоіронія над мрійливістю зростає до критичної маси екзистенційного осяяння – йдеться про іманентну рису українців, кожного з нас: «бо злітати люблю, не люблю – приземлятись», «я в польоті – орел! А внизу – тільки равлик...». Поет із сарказмом зображує стани інфікування самозакоханих митців зірковою хворобою: «Що не хвилька – то справжнє цунамі» («Творчий дрейф»).

Якщо повернутися до збірки «Свято врожаю» й бодай побіжно схарактеризувати її композицію, то впаде у вічі чимало антимоній, на яких, за законом єдності та боротьби протилежностей, і тримаються як реальний, так і художній світи. Кожна наступна поезія розвиває один із побіжно окреслених мотивів попередньої (сон / пробудження, спокій / рух, керманіч / електорат, ніч / світло тощо). Закономірності природних змін (ніч / ранок) віддзеркалюються у суспільній циклічності розвитку, набуває розвитку мотив пісні Перебенді як пробудження від руху наосліп і прозріння у сутінках. Поетів імператив адресований «діогенам диванів» і «магеланам столів», проте набуває форми візії-проспекції:

Все ж душевні амperi
здіймуть вольти замрій
і вперіщатся пера
в паперовий моріг.
(«Колегам»)

Як висококваліфікований лікар, В. Могилюк знає, що будь-яку хворобу легше попередити, аніж вилікувати, тому в умовний спосіб, звісно, «защеплює» своєму ліричному героєві ідеї малоросійства, аби продемонструвати їх вплив на самоусвідомлення і самозбереження: «Моя свідомість – справжнє

бомбосховище / для задавніх ще потужних бомб» («Зневіра»). Крізь призму медицини і поетичного чуття у вірші «Гігієна» автор акцентує дві взаємопов'язані проблеми – мовну і переділ світу. Він викриває телематюки як засіб словесного блюду, такої собі сучасної алхімії перетворення крові на мідяки (читай: бізнес на крові). Поетів слух ще в 1998-99 рр. (тоді було створено цикл «До кольорових вогнів») розпізнав гібридність нечуваного терміну «зачістка» (подаємо звукопис мовою оригіналу), приховане у ньому глумління, бо ж «із коренем, чистішим гігієн», він «плював у душу стерильний бруд». Підкреслюю: вірш написано майже два десятиліття тому.

Колись ясна сіроокість (перша лірична збірка В. Могилюка вийшла під назвою «Сіроокого світу світлини») перетворилася на викриття сірості життєвої («Злиденно! Брудно! Бридко! Пісно!») в поезії «Облога» і літературної – у «Ностальгійній сірості».

Кризовий стан культури виявляється у неможливості творчого волевиявлення митця. В. Могилюк означає це метафорично: «дантеси заповнили рідний степ» («Вертеп»). Ситуація морального вибору продукує варіації, сміх поета над якими гіркий: «котяться зірки, наче сльози, / колючою щетиною небес» («Еліта»), запитальні інтонації змінюються викривальними: «донкіхоти усі подались / до ОВІРів – отримати візи» («Донкіхотство»). Абсурдність ситуації з убивством Гонгадзе та його «розкриттям» митець пропускає крізь себе: «Я вийшов з дому, безслідно пропав», «Два літа портрет мій висить по стовпах...», «Два роки я числюся просто ніде» («Втрати»). Чи не так має реагувати кожен із нас на гірку статистику зі Сходу країни, якщо ми стали особистостями, що відвоювали право на внутрішню свободу? Чи й досі позиратимемо на колишню імперію, як сумнозвісний Бузина, що «Бузиніє по мізках людських». Цікаво, що нинішній ювіляр назвав цей твір «Фатум»; якщо фатум долі запродавця відомий, то чи бачимо власну проекцію?

Саркастичне перо поетичної оповіді «Пісок часу» (однойменна збірка 2000 р.) зображує хроніку периферійного культурно-мистецького життя кінця ХХ століття. Це діагноз нашої бездуховності, що набула хронічної форми, нашої духовної сліпоты: «піском кушпелить в очі, / та потрапляє в товщу лінз»; супутниками хвороби названо «задавнений флюс», «остогидні спазми», дрейфування полюсів схід-захід, асиміляцію рас і культур, де роль героїв віддано чужинцям, де керують відьми від кутюр, а розважає крутий бойовик. Чи має митець рецепт від хвороби меншовартості, «залежної незалежності», чи лишень наганяє страху зірковими хворобами мікробів і зоряними війнами зірок від культури? Читаймо, міркуймо над Словом: «Усі ганьбили Зодчого СОБОРУ, / собі самим возводячи бутік», «Бо вже не тільки риба з голови, / але й ріка зарибнена псується»...

У творі, що завершує «Свято врожаю», є геніально прості слова: «Чим крилатих вабить висота? – / лиш тому, що звідти видко Землю». А з поезії видно автора, його ідеал, порухи душі. А з його поступу – наші суспільні проблеми. Видно прозорливість поета щодо власної нелегкої стежини: «Чи є завада тому щастю, / якого в дійсності нема?».

Антоніна ЦАРУК